

INTERCULTURAL COMMUNICATION

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-261-6-73>

FORMING SKILLS OF TOLERANT COMMUNICATION IN THE MULTICULTURAL SPACE OF THE HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

КОМУНІКАТИВНІ НАВИЧКИ ТОЛЕРАНТНОГО СПІЛКУВАННЯ В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Bohynia L. V.

*Head of the Educational and Research
Center for Foreign Citizens Training,
Poltava State Medical University*

Богиня Л. В.

*директор навчально-наукового
центру з підготовки іноземних
громадян, Полтавський державний
медичний університет*

Kushpil N. O.

*Teacher at the Educational and
Research Center for Foreign Citizens
Training,
Poltava State Medical University*

Кушпіль Н. О.

*викладач ЗВО навчально-наукового
центру з підготовки іноземних
громадян, Полтавський державний
медичний університет*

Iotova I. M.

*Teacher at the Educational and
Research Center for Foreign Citizens
Training,
Poltava State Medical University
Poltava, Ukraine*

Іотова І. М.

*викладач ЗВО навчально-наукового
центру з підготовки іноземних
громадян, Полтавський державний
медичний університет
м. Полтава, Україна*

Глобалізаційні процеси, які відбуваються в сучасному світі, загострюють проблему комунікації представників різних національних спільнот та етнічних груп. Непорозуміння, що виникають у процесі міжкультурної комунікації, можуть призводити як до незначних конфліктів на рівні обмеженого кола співрозмовників, так і до глобальних – на рівні країн і народів.

Заклади вищої освіти України, в яких здобувають фахові знання громадяни різних країн, завжди були центрами навчання й виховання толерантного спілкування багатонаціональної студентської молоді.

Формування комунікативних навичок у нерідному соціокультурному просторі, зокрема під час вивчення іноземними здобувачами освіти української мови як іноземної – одна з найбільш досліджуваних проблем сучасної лінгводидактики. До цієї проблеми у різні періоди зверталися С. Верещагін, В., Костомаров, С. Пассов, І. Харлєєва й інші науковці.

Одним із базових понять ефективної міжкультурної взаємодії є поняття толерантності. Толерантність означає поважання, сприйняття та розуміння різноманіття культур нашого світу, форм самовираження та самовиявлення особистості, усвідомлення себе як представника спільноти, що прагне мирного співіснування з іншими спільнотами. Формуванню толерантності сприяють знання, відкритість спілкування та свобода думки, совісті й переконань.

У сучасному світі, сповненому негативних проявів переважання однієї нації над іншою, ворожості, нетерпимості до чужої думки, ксенофобії, поширюється рух за толерантність, бо вона є необхідною умовою миру і демократії. Лише толерантні та доброзичливі люди здатні розвивати надбаня як свого народу, так і інших.

Спіраючись на твердження І. Харлєєвої про міжкультурну комунікацію, як процес соціальної «взаємодії людей, що належать до різних культур і мов» [3, с. 22], вважаємо формування комунікативних навичок такої взаємодії основою організації навчально-виховного процесу доуніверситетського етапу підготовки іноземних громадян у взаємозв'язку з системою виховної роботи кафедр, що забезпечують навчання за освітньо-професійними програмами.

Історично склалося, що Україна – поліетнічна країна, а більшість університетів України – мультикультурні освітні центри, які забезпечують навчання й розвиток громадян різних країн. «У мультикультурному середовищі для подолання непорозумінь та конфліктів необхідним є виявлення і вивчення притаманних різним народам культурних моделей» [1, с. 34],

Реалізацією засадничих принципів толерантної міжкультурної комунікації в полікультурному просторі українського ЗВО, на наш погляд, є насиченість навчально-методичних та інструкційних матеріалів з української мови як іноземної, лінгвокраїнознавчого курсу «Країнознавство», природничих дисциплін, ознайомчого курсу «Основи здоров'я» прикладами, які репрезентують українські культурні

особливості поруч з культурними складовими інших народів, зокрема тих, представники яких здобувають освіту в університеті.

Так, у навчальних посібниках з української мови це, перш за все, діалоги (адже загальновідомо, що саме діалог, є проявом комунікації) у комунікативно значимих для іноземних студентів ситуаціях спілкування в побутовій, офіційній та освітній сферах; модельовані й адаптовані тексти, в яких розкриваються особливості менталітету різних етнічних чи релігійних груп; навчальні презентації з проблемними чи дискусійними питаннями. Наведемо декілька прикладів. Позаяк доуніверситетську підготовку в ПДМУ проходять, здебільшого, майбутні лікарі, на опрацювання й обговорення пропонуємо текст «Чужа кров», основною ідеєю якого є деонтологічна проблема: як має вчинити лікар, коли існує загроза життю немовляти, а мати відмовляється від переливання крові через релігійні переконання. Під час роботи від майстерності викладача, педагогічного супроводу представників різних культур і релігій залежить формування навичок толерантного спілкування з неоднозначної проблеми, уникнення конфліктів або вирішення конфліктних ситуацій шляхом діалогу. Варто зазначити, що для роботи в парах (при он-лайн занятті – у сесійних залах), у студентських групах, де сформована дружня, довірлива, доброзичлива атмосфера між слухачами, можна об'єднати представників різних культур в одну групу для обговорення аргументів за і проти. Проте, якщо в групі є/були наявні або приховані («приспані») конфлікти на міжнаціональному ґрунті, варто об'єднувати в групу представників однієї національної чи релігійної спільноти тощо. Чим більш дискусійне питання порушено, тим більше можливостей для формування навичок міжкультурної взаємодії, тим яскравішими будуть прояви толерантності чи, навпаки, агресії до альтернативної думки співрозмовників.

Навчально-методичні й інструктивні матеріали з країнознавства мають на меті не лише ознайомити студентів з фактами історії та культури України, а, здебільшого, адаптувати іноземця до нового, незвичного для нього оточення, що має свої релігійні, моральні, етнічні особливості, відмінні від тих, у яких ріс і виховувався студент, бо швидка адаптація дозволяє уникнути конфліктів у процесі міжкультурної взаємодії з мешканцями регіону, де іноземні громадяни здобувають освіту.

Розвиток навичок толерантної міжкультурної взаємодії потребує підтримки протягом усього періоду навчання здобувачів освіти, зокрема й іноземних, як під час аудиторних занять, так і в позанавчальний час. З досвіду зазначимо, що українські й іноземні студенти беруть активну

участь у виховних заходах, присвячених Дню української писемності та мови, Міжнародному дню рідної мови, засіданнях мовного клубу «Національні традиції моєї країни». Репрезентація поезій, пісень, національного вбрання, традицій святкування релігійних і державних свят уможлиблюють розкриття багатства культури кожного народу, а розповідь про «рідне» сприяє розвитку комунікативних навичок іноземною мовою. Залучення іноземних здобувачів освіти першого року навчання до благодійних акцій до Міжнародного дня осіб з інвалідністю, Дня Святого Миколая тощо формує культуру благодійності, емпатії, толерантності, що є невід'ємною частиною загальної культури лікаря.

Координація зусиль різних навчально-виховних підрозділів університету у створенні освітнього простору комфортного для спілкування студентів різних країн сприяє підвищенню зацікавленості до навчання, мотивації набувати нових знань, умінь і навичок як у професійній, так і в гуманітарній сферах. Така система роботи «формує повагу іноземців до народу і країни, в якій вони навчаються, запобігає проявам ксенофобії та расизму, конфліктам у студентському середовищі на міжнаціональному і релігійному ґрунті, сприяє подоланню мовних труднощів, інтеграції іноземців у новий історико-культурний простір, нову сферу суспільних, міжособистісних і групових взаємин, визначає пристосованість особистості до певного соціального середовища, тому вона є невід'ємною і значущою складовою навчального процесу» [2, с. 180].

Література:

1. Вечерок О. М. Роль міжкультурної комунікації на етапі довузівської підготовки іноземних громадян / О. М. Вечерок, С. А. Скальська, Л. В. Трусова *Витоки педагогічної майстерності* : зб. наук. праць. Полтава, 2020. Вип. 26. (Серія «Педагогічні науки»). С. 33–36.
2. Лещенко Т. О. Пізнання України як спосіб соціалізації іноземних студентів / Т. О. Лещенко, В. Г. Юфименко // *Мовні дисципліни в контексті розвитку сучасної вищої школи : матеріали Всеукр. дист. наук.-практ. конф. з міжнар. участю*. Харків, 2014. С. 179–180.
3. Харлєєва І. Про підхід до викладання мови і культури. *Вісник академії освіти*. № 1. 2020. С. 22.